

SIJBREN DE JONG, RUSLANDKENNER

Rusland was tot enkele jaren geleden een belangrijke groei-markt voor Nederlandse sier-teeltproducten. Inmiddels is de klad er ingekomen. Het land is in recessie en de politieke ver-houdingen zijn bekoeld. Rus-landkenner Sijbren de Jong legt uit hoe dat komt en geeft antwoord op de vraag hoe Rus-land uit de crisis kan komen.

Tekst: René Bouwmeester
Fotografie: René Faas

De export van sierteeltproducten naar Rusland groeide in de periode 2006 tot 2013 met dubbele cijfers tot ruim 253 miljoen euro. De Russen hadden in die periode relatief veel belangstelling voor de duurdere en exclusievere producten. Rusland werd het vijfde exportland voor bloemen en planten. De afgelopen twee jaar is de afzet naar Rusland echter net zo snel gedaald. In 2014 was de export zo'n 10 procent lager dan het jaar ervoor. Dit jaar blijft de export zo'n 25 procent achter bij 2014. De Russische economie zit in het slop en de behoefte aan bloemen uit het hogere segment is sterk afgenomen. De verhoudingen tussen Nederland en Rusland zijn ook nog eens flink bekoeld. Het neerstorten van de MH17 en de oncoöperatieve houding van Rusland bij het onderzoek naar de ramp, heeft de relatie geen goed gedaan. Dit resulteerde onder meer in de Russische boycot van diverse producten uit Westerse landen. De sierteelt werd ontzien, maar deze sector wordt sinds enkele maanden geconfronteerd met aangescherpte fytosanitaire controles die de export van bloemen vanuit Nederland bemoeilijkt. De vraag is of Rusland zich kan herstellen als afzetmarkt voor hoogstaande Nederlandse sierteeltproducten. Sijbren de Jong, strategisch analist van het Den Haag Centrum voor Strategische Studies (HCSS) kent de Russische economie door en door. Hij ziet voorlopig geen economische opleving plaatsvinden. "Maar Rusland wil onze bloemen en planten nog steeds hebben."

Hoe erg is de Russische economie er aan toe?

"Best wel erg. Rusland maakt een flinke recessie door. De waarde van de roebel is achter-

‘Scherpe controles op trips zijn represailles’

uit gehold. Ik ben er dit jaar een paar weken geweest en in die periode is de waarde zinderogen gedaald. Eerst kreeg je 60 roebel voor een dollar, dat werd rap 70 roebel. Dat is een flinke ontwaarding in zo'n kort tijdsbestek."

Waar komen de problemen vandaan?

"De Russische economie drijft voor een groot deel op olie en voor een kleiner deel op gas. Rusland importeert bijna alles wat ze nodig hebben. Machines, plastics, voedsel, noem maar op. Een maakindustrie hebben ze vrijwel niet. De Russische staat is voor meer dan de helft afhankelijk van inkomsten uit de verkoop van olie en gas. Op het moment dat de olieprijs met zestig procent is gedaald, kun je uitrekenen wat dat met de inkomsten van het land doet.

Als zoiets in Nederland zou gebeuren en we zouden de gulden nog hebben, dan verlaag je de wisselkoers om je producten aantrekkelijker te maken voor het buitenland. Dat kan Rusland natuurlijk ook doen, ware het niet dat binnenlandse producten buiten olie en gas weinig interessant zijn voor het buitenland. In die zin is het slecht gesteld met de economie. Het is een structurele fout die er al was toen Poetin aan de macht kwam. Het werd toen alleen verdoezeld door de olieprijs die op dat moment boven de 100 dollar per vat was."

Wat betekent dit voor de buurlanden?

"De situatie in Rusland is erg, maar dit is ook nadelig voor omliggende landen, zoals Kirgizië, Tadzjikistan, Wit-Rusland en Kazachstan. Dat komt omdat een van hun belangrijke regionale afzetmarkten, Rusland, het slecht doet. De situatie in Kirgizië en Tadzjikistan is dramatisch. Veel mensen uit die landen werkten in Rusland als gastarbeider en verliezen hun baan. Ze komen vervolgens terug naar hun geboorteland, waar al weinig werk was. Deze groep kan trouwens een groot risico voor Rusland betekenen. Mensen uit deze landen zijn vatbaar voor rekrutering door extremisten om te gaan vechten in Syrië. Rusland heeft deze mensen daar naartoe laten gaan, maar op termijn zullen ze terugkeren. De kans bestaat dat hun woede zich tegen Rusland keert in verband met de bombardementen van Rusland op IS in Syrië. Het is een gevaarlijke cocktail. Op het moment dat het met Rusland slecht gaat, is dat op zijn zachtst gezegd niet handig."

Hoe lang kan Rusland zo'n recessie aan?

"De financiële reserves in Rusland raken snel uitgeput. Maar Rusland is vaker financieel kapot gegaan en dat heeft op zich niet tot een revolutie geleid."

Wat moet er gebeuren om Rusland uit de recessie te halen?

"Een hogere olieprijs zorgt voor verbetering. Zolang dat niet gebeurt, zal de Russische economie voorlopig blijven kwakkelen. De huidige neergang zal waarschijnlijk wel stabiliseren. Mensen zullen zich aanpassen.

De verwachting is dat de olieprijs in 2016 en 2017 niet hoger zal zijn dan 50 à 60 dollar per vat. De prijs van 100 dollar per vat is heel ver weg. Rusland had voor zijn begroting een prijs van 105 dollar nodig. Dat hebben ze inmiddels bijgesteld, maar een olieprijsdaling van 60 procent is enorm. De ontwikkelingen in de oliemarkt zijn dusdanig dat het niet waarschijnlijk is dat de prijzen omhoog gaan. Daarvoor is simpelweg te veel olie in de markt.

Als blijkt dat de economische groeicijfers van China zijn opgekalefaterd, zijn de rapen echt gaar. China is de grootste afnemer van olie. Daar worden investeringen op gedaan omdat het de grote motor is van de wereldeconomie. Als je investeringen doet op basis van een groei van 10 procent en het blijkt 6 procent te zijn, dan is er overcapaciteit en klapt de prijs in elkaar. Als China echt heeft gerommeld met de cijfers, gaan we een wereldwijde recessie tegemoet, als we daar niet al inzitten."

Rusland heeft de fytosanitaire controles voor bloemen uit Nederland aangescherpt, omdat er Californische trips in chrysanthen is aangetroffen. Is dat zo, of is dit een politiek spel?

"Op het moment dat een Russische keuringsdienst zegt dat een product kwalitatief niet goed is, moet je je afvragen wat er echt aan de hand is. Er is niets ironischer dan een Russische consumentenwaakhond die alarm slaat over de kwaliteit. Dat is een contradictio in terminis. De reden dat ze de toelatingseisen hebben aangescherpt, is simpel. Het zijn represailles. Dat doen ze wel vaker. Polen kan erover mee praten met hun zuivel en appels.

Deze beslissing is een direct gevolg van politiek beleid en het verslechterde politieke klimaat tussen Rusland en het Westen. Ze kiezen mark-

ten uit waar het ons pijn doet, omdat ze denken dat ze het langer kunnen volhouden dan wij. Maar ze willen onze bloemen nog steeds hebben en ze worden nog steeds geëxporteerd."

Waarom stelt Rusland zich zo defensief op?

"Russen zijn van mening dat het Westen erop uit is om Rusland te vernietigen. Het Kremlin is bang dat de Europese Unie een succes wordt. Ze hebben landje voor landje naar de Europese Unie zien trekken. Europa is welvarend, democratisch en je mag er doen wat je wilt. Nogal wiesde dat die landen daar vrijwillig bij willen horen. Maar de Europese Unie is geen eenheidsstaat, het is een collectief van 28 staten. Eenheid op buitenlandbeleid is altijd moeilijk gebleken voor de EU. De lidstaten hebben een gemeenschappelijk belang, maar als je individueel landen gaat aanpakken, gaan ze 'muiten'. Dan gaan die landen niet meer voor het collectieve belang. Rusland weet dat heel goed. Daarom doen ze dit.

Rusland probeerde al sinds dag één het onderzoek naar de MH17 te frustreren. Verwarring zaaien, dat is het doel. Bij de presentatie van het rapport kwam er geen reactie van Rusland en dat komt doordat er geen schuldige werd aangewezen. Als er een juridisch rapport komt waarin wel over de schuldvraag wordt gesproken en Rusland speelt hierbij een rol, dan kan dat de verhoudingen verder verscherpen."

Hoe kijken Russen tegen het beleid van Poetin aan?

"Poetin heeft een importverbod opgelegd voor westers voedsel. Een Russische journalist vroeg zich af waarom Russen in hongerstaking gaan als ze het Westen 'pijn' willen doen. Zo'n verbod zou in Nederland politieke zelfmoord zijn. In Rusland niet. De reden is dat de media continu in beeld brengen dat het Westen erop uit is om Rusland te vernietigen. Als je dat maar vaak genoeg hoort, ga je het geloven.

Natuurlijk is er een deel van de bevolking die met lede ogen aanziet hoe de reputatie van Rusland afglijdt. Het aantal mensen dat Rusland verlaat neemt toe. Maar er is op dit moment geen kritische massa die Poetin weg wil hebben. Als er al iets gebeurt, dan is het een paleisrevolutie. Poetin verdwijnt door de achterdeur en er is ineens een andere leider, zoals Poetin daar ook ineens was."